

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

МИЛА АНАСТАСІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри
міжнародних відносин і зовнішньої політики,
к.і.н., доцент

_____ І.В. Богінська
« _____ » _____ 2021 р.

**ФАКТОР М'ЯКОЇ СИЛИ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ВЕЛИКОЇ
БРИТАНІЇ**

Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота

Керівник:

Прихненко М.І., старший викладач кафедри
міжнародних відносин і
зовнішньої політики, к.політ.н.

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали/за шкалою ECTS/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця - 2021

АНОТАЦІЯ

Мила А.В. «Фактор м'якої сили в зовнішній політиці Великобританії».

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця 2021.

У кваліфікаційній (бакалаврській роботі) ґрунтовно розкривається поняття «м'яка сила». На підставі думок експертів-міжнародників підведені підсумки ефективності поняття, розглянуті основні інструменти та інститути реалізації даної політики. Детально описана технологія застосування «м'якої сили» у зовнішній політиці Сполученого Королівства та означена її затребуваність.

Ключові слова: «м'яка сила», «жорстка сила», Британія, Брекзит, публічна дипломатія.

53 с.; Бібліогр.: – 40 одиниць.

ABSTRACT

Myla A. "The soft power factor in British foreign policy."

Specialty 291 "International Relations, Public Communications and Regional Studies". Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia 2021.

In the qualification (bachelor's work) the concept of "soft power" is revealed. Based on the opinions of international experts, the results of the effectiveness of the concept are summed up, the main tools and institutions of this policy are considered. The technology of using "soft power" in the foreign policy of the United Kingdom is described in detail and its demand is indicated.

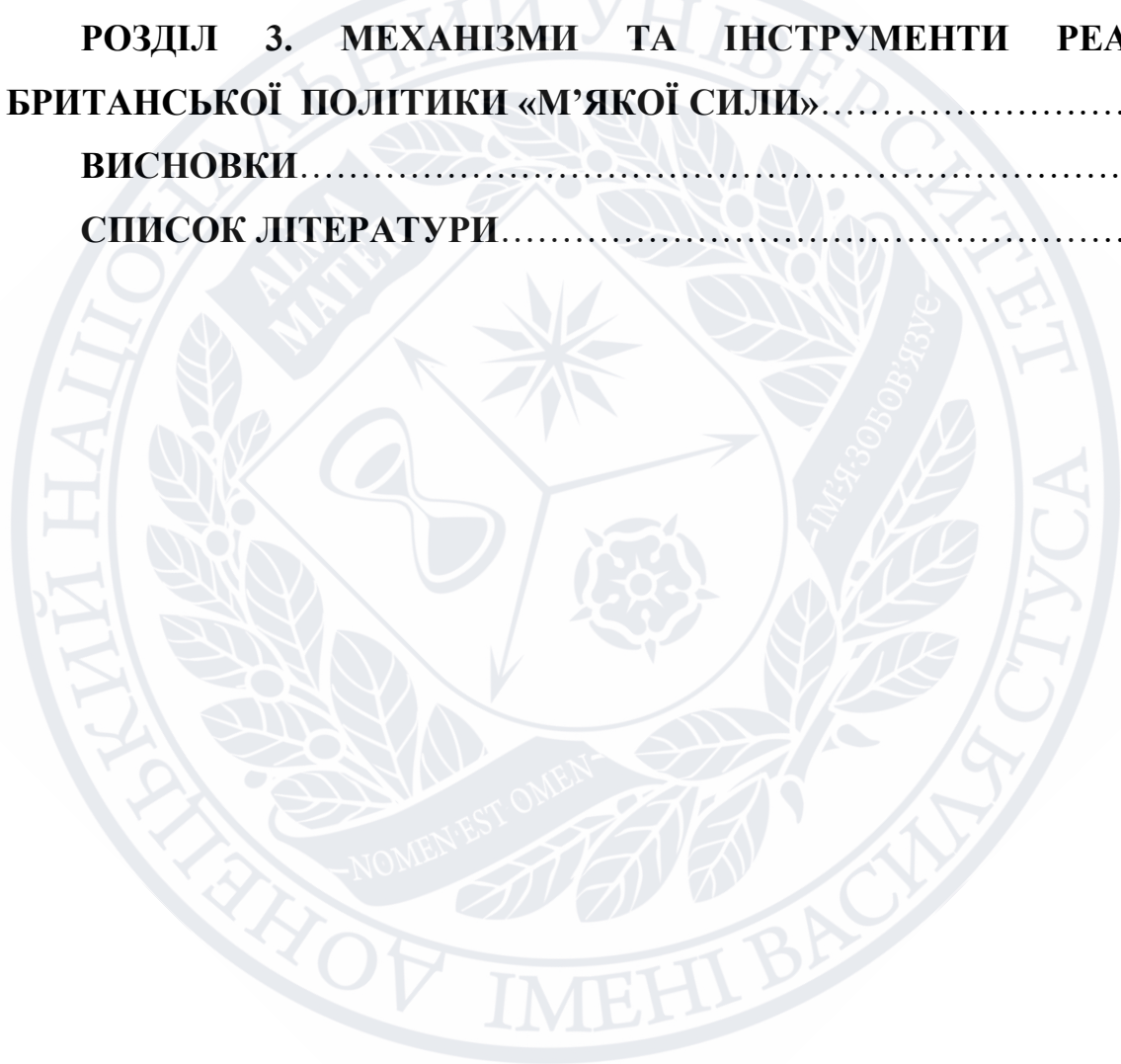
Key words: "soft power", "hard power", Britain, Brexit, public diplomacy.

53 p., Bibliogr.: 40 items.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПЦІЯ «М'ЯКОЇ СИЛИ» У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ І ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІЙ ПРАКТИЦІ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ.....	9
РОЗДІЛ 2. ЗНАЧЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ «М'ЯКОЇ СИЛИ» В БРИТАНСЬКІЙ ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ.....	20
РОЗДІЛ 3. МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ БРИТАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ «М'ЯКОЇ СИЛИ».....	32
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	48

ВСТУП

Актуальність теми. Аналізуючи новині стрічки та міжнародне телебачення, можна помітити той факт, що увага до Сполученого Королівства зникла на певний момент. Залишаються лише незначні відголоски Брекзиту, а також висвітлювання проблем британської королівської сім'ї.

Серед політологів існує думка про те, що Великобританія – списаний давній гравець, котрий все більше втрачає свою воєнну могутність, міжнародний авторитет (особливо після виходу з Європейського Союзу) і давно вже не є країною «могутньої трійки». Всі погляди приковані до США – всесвітнього лідера, Китаю та Ізраїлю, які все більше нарощують свою воєнну міць, Франції та Німеччини – країн зі сталою економічною перевагою та Росії. Сполучене Королівство наразі вважають маленьким островом, на якому зупинився час, державою, що шанує традиції та досі є заручником більш не актуальної форми правління – монархії.

Але чи справді так і є?

Насправді ж сама країна мало хвилюється щодо думки інших міжнародних акторів і дійсно залишається важливим геополітичним гравцем, який не просто нікуди не зник, а навпаки нарощує свої активи.

Враховуючи минуле держави, котра завжди грала роль першої скрипки в Західному світі, приблизно сто років була мало не гегемоном всього світу, була на крок від однополярності на чолі з Лондоном, можна стверджувати, що в них ці амбіції глибоко закріпилися на рівні менталітету та державної традиції. А якщо брати до уваги, що Британія керується механізмами та інструментами «м'якої сили», при цьому залишаючись ядерною країною, можна зробити висновок, що мова йде про перспективу такої нині актуальної «розумної сили» з концептуальними методами управління. Тобто не тим привичним домінуванням через призму «жорсткої сили», а з позиції «розвідного», котрий досягає власних цілей за допомогою різних методів, інколи руками тих самих міжнародних лідерів, які про це навіть не здогадуються.

Актуальність даної кваліфікаційної роботи полягає саме у визначенні інструментів «м'якої сили» Великобританії, в оцінці їхньої ефективності та прогнозі щодо їх впливу на зовнішню політику країни та світу в цілому.

Мета дослідження: Визначити механізми зовнішньополітичної стратегії Великобританії через призму фактору «м'якої сили» та їх ефективність.

Завдання:

- Визначити поняття «м'якої сили» в зовнішній політиці Великобританії;
- Охарактеризувати процес формування культурної політики як елемента «м'якої політики»;
- Охарактеризувати офіційні інститути реалізації зовнішньої політики «м'якої сили»;
- Охарактеризувати неофіційні інститути реалізації зовнішньої політики «м'якої сили».
- Дослідити контекст безпосереднього образу Великобританії в очах іноземної та внутрішньодержавної спільноти.
- Провести аналіз виступів британських політиків щодо ідентичності та переваги країни над іншими у завуальованому форматі з елементами впливу на психологічний фактор соціуму, що можна розцінювати в якості яскравого прикладу «м'якої сили».

Об'єктом дослідження є «м'яка сила» зовнішній політиці Великої Британії.

Предметом дослідження є особливості використання фактора «м'якої сили» у зовнішній політиці Великої Британії.

Практична значущість дипломної роботи полягає у тому, що матеріали та напрацювання курсової роботи можуть використовуватися студентами при підготовці доповідей на наукових викладацько-студентських конференціях, а також для підготовки студентів до лекційних та семінарських занять.

Хронологічні рамки дослідження дана кваліфікаційна робота передбачає опрацювання проблематики фактору «м'якої сили» через призму історіографії

британського зовнішньополітичного процесу у період з 1926 року (створення імперської маркетингової ради) і до сьогодні. Дослідження саме цих хронологічних рамок аргументується активним початком та проявом ефективності «м'якої сили» як нової національної зовнішньополітичної концепції Великобританії.

Період сьогодення є обов'язковим для дослідження та аналізу у зв'язку з підвищеною увагою країн світу та міжнародних організацій до планів і зовнішньополітичної стратегії країни після Брекзиту.

Географічні рамки дослідження співпадають з територіями країн - членів Євросоюзу, у тому числі і Сполученого Королівства.

Сукупність і типи інформації. Безпосередньо будуть досліджуватися у рамках програми кваліфікаційної роботи промови, судження, архівні матеріали і періодика різних зарубіжних політиків та організацій, також буде використана значна кількість джерел, які умовно можна об'єднати в декілька груп:

До першої групи належать матеріали фондів - архівів Великої Британії.

До цієї групи належать електронні фонди Британського національного архіву (фонд уряду Сполученого Королівства), що містять важливі для дослідження матеріали про діяльність урядів У. Черчилля, Г. Макміллана, інших провідних постатей новітньої історії країни. Важливими для дослідження стали оприлюднені матеріали архівних фондів М. Тетчер, розміщені на офіційному Веб-сайті «Фонд Маргарет Тетчер». Певну цінність становлять ресурси он-лайн збірки архівних матеріалів «British Political Speech» та «UKPOL. Political Speech Archive», на яких розміщені історичні промови провідних партійних і державних діячів Сполученого Королівства від початку XIX ст.

Другу групу джерел формують документи органів державної влади Великої Британії, які включають:

а) документи Британського парламенту (стенограми засідань Палати громад і Палати лордів, звіти про слухання в парламентських комітетах);

б) офіційні заяви Офісу прем'єр-міністра, Міністерства закордонних справ та у справах Співдружності (Форін офісу),

в) стенограми офіційних виступів і заяв британських високопосадовців, доповіді прем'єр-міністрів на засіданнях парламенту;

Третю групу джерел складають зарубіжні й вітчизняні праці, теоретичні та наукові розробки, монографії, статті та матеріали наукових конференцій, які стосуються розробки означеної теми.

До четвертої групи належать інформаційно-аналітичні матеріали британських та американських друкованих засобів масової інформації, офіційних періодичних видань Європейського Союзу, провідних інформаційних агентств та Веб-порталів, матеріали британських періодичних видань: «Times», «The Financial Times», «The Guardian», «The Independent», «The Economist», «The Sunday Times», «The Telegraph», «Daily Mail», американських часописів «The Washington Post», «The Washington Quaterly», «The New York Times», «Los Angeles Times», «National Review».

Передбачається вивчити: офіційні виступи та конференції на порядку денному яких є Великобританія, заходи публічної, культурної дипломатії, сторінки соціальних мереж зарубіжних політиків та аналіз згадувань там Великобританії, кількість та у якому контексті.

Методи дослідження. Методологічну основу курсового дослідження склала низка методологічних принципів: об'єктивності, історизму, системності. Принцип об'єктивності передбачає врахування всієї повноти історичних джерел та дозволяє уникнути під час дослідження *тенденційності* та упередженості у вивченні розглянутого питання.

Застосування принципу системності забезпечує вивчення досліджуваної проблематики в єдності всіх його складових.

Загальнометодологічний принцип історизму дозволяє проводити дослідження у взаємозв'язку з конкретними історичними умовами, а саме, здійснення ретроспектив появи терміну «м'яка сила», аналізу концепції міжнародними експертами, з'ясування ефективності застосування даної політичної стратегії.

Поряд з використанням цих принципів у роботі відповідно до мети й завдань використовувались спеціальні історичні (порівняльно-історичний, проблемно-хронологічний) та політологічні (інституціональний, структурно-функціональний) методи. Так, інституціональний метод використовується для вивчення нормативно-правової бази досліджуваної проблематики, а структурно-функціональний метод є корисним для розуміння функцій й розподілу повноважень державних інститутів у реалізації політики «м'якої сили».

Використання зазначених принципів і методів дало можливість з'ясувати різнопланову картину впливу фактору «м'якої сили» на зовнішню політику Великобританії.

Структура бакалаврської роботи. Мета та завдання дипломної роботи обумовили структуру, яка складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел.

§1. КОНЦЕПЦІЯ «М'ЯКОЇ СИЛИ» У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ І ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІЙ ПРАКТИЦІ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Якими ж механізмами та інструментами має володіти держава, щоб її дії були ефективними? – це саме те питання, яке хвилювало усіх політиків та політологів протягом віків. І довгий період часу єдиною відповіддю на це питання була – сильна армія. Однак з винаходом ядерної зброї стало абсолютно очевидним те, що воєнні дії це неприйнятний, не актуальний та доволі таки затратний спосіб влади.

Саме за часів холодної війни, тоді, коли було максимальне напруження між Сполученими Штатами і СРСР, у період протистояння, котре було здебільшого ідеологічного та ціннісного характеру, не було жодної можливості вирішити даний конфлікт воєнними методами. Саме тоді у США з'явилася ідея стратегії своєрідного контролю за іншими державами, задля того аби, з одного боку просувати та пропагувати власні капіталістичні цінності, а з іншого боку обмежувати вплив комуністичної партії. Дане рішення і стало тією рушійною, однак «м'якою» силою, що зіграла на руку Америці.

Абсолютно справедливим буде помітити, що в той період часу у СРСР була значна перевага, як воєнного, так і економічного ресурсу. Тим не менше, цю «війну» Радянський Союз програв.

Звичайно ж не можна стверджувати, що до «холодної війни» не існувало «м'якої сили», адже основні елементи були завжди. Однак лише в 90 –х роках американський політолог Джозеф Най офіційно увів поняття «м'яка сила». [34]

Най пропонує трактування поняття сили в двох варіантах:

- 1) Сила – це здатність отримувати бажаний результат;
- 2) Сила – це здатність методом залучення або відштовхування вкласти в акторів бажання того, чого бажаєте ви.

Саме поняття актор є набагато ширшим ніж просто держава. Актором може бути не тільки окрема країна, але і внутрішньодержавні органи, якими під впливом «м'якої сили» можна керувати, зіштовхувати або натравлювати на акторів інших країн.

Впливати на інших можна за допомогою трьох ресурсів: погрози, гроші та ідеї.

Два перших варіанти відносяться до методів «жорсткої сили» (воєнної та економічної), однак Най концентрується саме на третьому – коли результат досягається за рахунок позитивного образу країни та признанні її цінностей іншими.

«М'яка сила» країни будується на трьох ресурсах:

- 1) Культура;
- 2) Політичні цінності;
- 3) Зовнішня політика.

Таким чином, можна зробити висновок, що даний вид «сили» не є постійним та сталим, він залежить від часу та місця, а також підкреслює необхідність розвитку «розумної сили» - синтезу «жорсткої» та «м'якої» сил.

Якщо не брати до уваги слово «м'яка», то сила все одно залишається силою, котра за своєю семантикою означає «дія». Тобто можна бути безкінечно чарівною країною з прекрасною своєрідною культурою та історією, проте не чинити жодного впливу. Тоді мова буде йти виключно про дипломатичний імідж, а термін «м'яка сила» це є поєднання двох понять: ОБРАЗ + ДІЯ.

Знову повертаючись до Джозефа Найа, автор акцентує увагу на визначенні – здатності сформувати в інших певну думку про державу. [34]

Саме ця ДУМКА, яка відіграє роль певної ілюзії успіху, буде в подальшому тим самим піар ходом, що забезпечить увагу та затребуваність з боку міжнародної спільноти. Як писав французький драматург П'єр Бомарше: «Політика - мистецтво створювати факти, жартома підпорядковувати собі події і людей. Вигода - її мета, інтрига – засіб...»

«Soft Power» є дуже співзвучним такому нині популярному терміну - «Soft Skills». Адже по суті дані поняття є синонімічними.

Soft Skills – це набір певних психологічних, розумових та дипломатичних вмінь, якими особистість може прикривати відсутність матеріальних ресурсів. Мова йде про навички комунікації, вміння встановлення і підтримання контакту, справлення гарного враження. [35]

У держави також можуть бути всі ці навички, котрі загалом формують її обріз (імідж).

Носіями м'якої сили країни можуть бути різні чинники: досягнення у сфері науки та медицини, технічний прогрес, мистецтво, культурні пам'ятки, мода і тд.

Однак наївним буде припускати, що стратегічна ціль держави, яка використовує м'яку силу – гуманістичні настрої, поширення власної культури, цінностей або ж мови.

Термін «м'яка сила» в оригіналі звучить, як «Soft Power», однак в англійській мові слово «Power» - це не тільки сила, але і влада. Тим більше, що в цьому понятті міститься одна із головних ідей англосаксонської культури – завжди і всюди, будь якими методами продавлювати свої інтереси. Звідси ж ідеологія – моя свобода закінчується там, де починається свобода іншої людини.

М'яка сила дає можливість приховано впливати на прийняття політичних рішень і брати участь в політичних процесах, особливо тим країнам, котрі не володіють очевидними пріоритетами, не є членами важливих міжнародних організацій, не мають ядерної зброї, або ж знаходиться на географічній периферії.

То що ж це за інструменти, за допомогою яких здійснюється політика «м'якої сили»?

До групи інструментів «м'якої сили» можна віднести:

1) компромати, дипломатичний транспорт та пошту - як вид дипломатичних активів.

- 2) недержавні організації, як підпільні, так і комерційні установи;
- 3) інтелектуальна та контррозвідка;
- 4) музика та кінематограф, як спосіб завуальованого впливу на підсвідомість людей.

5) політична провокація або політичний перформанс. Прикладом цього може бути випадок у Москві 2014 року, коли зірку на хмарочосі пофарбували у жовто-блакитні кольори. Або ж багаторазові вторгнення до Букінгемського палацу у Великобританії. [3] [27]

Як сторонні люди змогли потрапити на будівлю, де засідає федеральна служба охорони Росії, або ж пройти повз охорону Придворної дивізії, що складається з полку гвардійської піхоти і Королівського кінно-гвардійського полку, досі залишається невідомим. Проте в обох випадках чітко просліджується застосування «м'якої сили» у вигляді підриву авторитету шляхом демонстрації недостатньої захищеності органів державної влади або ж самих лідерів.

Поняття "м'яка сила" стало центральним на порядку денному багатьох країн світу, де на багатьох прикладах показано як така політика розширює звичний коридор зовнішньополітичних можливостей держав, надаючи їм додаткові можливості.

Інтерпретаційне "збагачення", нюанси і відтінки в тлумаченні "м'якої сили" при перенесенні їх безпосередньо в практичну площину зовнішньої політики і міжнародних відносин, де оціночні параметри відіграють першорядну роль, нерідко загрожують наслідками, що не враховують належною мірою глибину, складність сучасних політичних процесів, особливостей стримувань і противаг в світовій політиці.

Мова йде про інтерпретацію поняття «м'якої сили». У 2013 р Дж. Най опублікував статтю, де писав про неправильне розуміння терміну в Росії, перш за все - про недооцінку ролі громадянського суспільства в збільшенні «м'якої сили» і перебільшенні ролі держави. У доповіді впливового британського аналітичного центру «Chatham House» йдеться про те, що в Росії взяли на

озброєння словосполучення «м'яка сила», але повністю спотворили його значення. [30]

Однак, при правильному трактуванні існує перспектива якісного зовнішньополітичного курсу, направлено на поглиблення міждержавних відносин без застосування воєнних методів.

Для прикладу можна розглянути розсекречений документ Пентагону, під назвою «Від психологічних операцій до війни за розум: психологія перемоги». Це є звіт розвідувального агентства міністерства оборони США, у якому описуються події та наслідки війни у В'єтнамі. [36]

Як же вдалося армії крихітного Північного В'єтнаму здобути переконливу перемогу над могутньою військовою машиною США?

В документі йдеться про війну за розум – як нове і набагато сильніше явище ніж впевнена атака за допомогою сильної воєнної техніки.

«Ми програли війну у В'єтнамі не тому, що нас побили фізично, а тому, що нас побили психологічно». [36]

Дійсно, військовослужбовці США отримали певний успіх на полі бою, однак їхні психологічні операції не вплинули на ідеї ворожого населення, ба більше, навіть не впоралися із захистом ідей населення власної держави, що потрапило під пропаганду В'єтнаму.

«Поліпшення військової техніки це добре, але воно не змінить нічого якщо ми не виграємо війну за розум. На відміну від психологічної війни, війна за розум не має відношення ні до обману ні до вибіркової подачі правди. Війна за розум має на увазі чисту правду і в повному обсязі. Якщо цієї правди на даний момент не існує, то воля США може насадити її силою. Ми повинні вдарити по солдатам ворога до того, як вони одягнуть військову форму, ми повинні це робити не так, як робили це на полі бою – у гучномовці психологічних операцій, а під засобом американських медіа. Наші телебачення і радіо потенційно можуть добратися до кожної людини на планеті Земля. Кілька років тому нам не були доступні такі технології, як техніка відеозапису, тепер же ми,

як меч Екскалібур можемо вразити уми людства і трансформувати його під себе. Так ми вселимо чужим культурам нашу мораль». [36]

У ХХІ столітті, вперше оцінюється санкційний фактор, що активно використовується Заходом, насамперед США, в якості специфічної форми "м'якої сили". Його новизна відносна: змінюються методи, технології, форми прояву. Суть же, та вихідні цільові установки залишаються незмінними.

Як відзначав американський політолог С. Краснер, серед інших цілей, «комерційна політика» найбільш часто використовується «для досягнення довгострокових цілей шляхом спроби створити особливе глобальне середовище».

Значення санкцій, як економічного інструменту досягнення політичних цілей зростає. В цих умовах підвищується і актуальність дослідження економічних санкцій в сучасній світовій політиці, оскільки виникає необхідність «вписати» цей інструмент в модель визначення зовнішньополітичної могутності держав і в класифікацію конкретних видів, випадків і обставин проектування.

В сучасних реаліях санкції виступають часто використовуваним інструментом регулювання економічних, політичних, торгових відносин між країнами. У міжнародних документах немає точного і вичерпного визначення економічних санкцій: кожен конкретний випадок їх застосування розглядається окремо, в результаті чого визначається конкретний набір заходів економічного впливу на дану країну. У статуті ООН немає понять «економічні санкції» або «ембарго», але згадується «повна або часткова перерва економічних відносин, залізничних, морських, повітряних, поштових, телеграфних, радіо-або інших засобів сполучення», що в цілому відповідає поширеним уявленням про санкції

Критики кажуть, що санкції часто погано продумані і рідко успішні в зміні поведінки мети, в той час як прихильники стверджують, що вони стали більш ефективними в останні роки і залишаються важливим інструментом зовнішньої політики. [4]

Говорячи про оцінку «м'якої сили» Великобританії, автор одразу ж звертається до британське видання «Daily Mail», що у 2012 році опублікувало статтю під назвою «Хто править світом?», котра складалася з рейтингу країн з найуспішнішим використанням «м'якої сили». [30]

Загалом для оцінки м'якої сили використовується 50 факторів - від кількості культурних місій, олімпійських медалей та іноземних студентів до якості кухні, архітектури та бізнесу країни.

Саме за цими критеріями у 2012 році Великобританія посіла перше місце у світі за рівнем розвитку «м'якої сили» країни.

Автор терміну «м'яка сила» Дж. Най виступив в 2013 р на слуханнях спеціального комітету британської Палати лордів і високо оцінив досягнення Великобританії в цій галузі. Він підкреслив провідну роль англійської мови на міжнародному рівні, історичне значення британської Співдружності націй, увагу світових ЗМІ до британської королівської сім'ї, авторитет національних університетів, а також діяльність урядового департаменту міжнародного розвитку та таких організацій як Британська рада, Всесвітня служба ВВС і т.д.

Дж. Най вважає, що Великобританія є одним із лідерів в області «м'якої сили» не зважаючи на те, що країна має відносно невелике населення і територію. Всі перераховані досягнення, без сумніву, є результатом роботи, яка велася протягом тривалого періоду часу, і аж ніяк не тільки після появи концепції «м'якої сили». [30]

з 1926 р по 1933 р діяло унікальне урядове агентство «Імперська маркетинговий рада», робота якого була спрямована на просування сувенірної продукції Британської імперії і включала в себе створення постерів, фільмів, проведення виставок, а також організацію різного роду історичних досліджень.

Британський історик Карл Хак описав створення такої ради, як зміну пріоритетів: від імперії, заснованої на військовій перевазі, до імперії, як активної економічної і культурної спільноти, що сприяє процвітанню як метрополії, так і колоній. [5]

У 1932 р була запущена служба БІ-БІ-СІ (BBC World Service), головним покликанням якої було служити « координуючою ланкою між розкиданим частинами Британської імперії».

Деякі автори відзначають, якість системи, створеної в 1930-х рр. Навіть не дивлячись на те, що за час, що минув з моменту її виникнення, неодноразово проводилися спроби більшою мірою підпорядкувати зарубіжну інформаційну та культурну політику держави. Почалася і закінчилася Друга світова війна, потім «холодна війна», проте організації, які виникли близько 80 років тому, пристосовувалися і змінювалися відповідно до вимог часу і продовжують діяти до сих пір.

Британська спільнота є організованим суспільством, що розвивається дуже поступово, без яскравих змін. Вона наче нашаровує нововведення, що в подальшому переростають в державну традицію і стають відмінною рисою менталітету країни. Вся конституція Британії на цьому і побудована – влада без радикальних змін та революцій. До речі період пост модерну в сталій політичній ситуації країни, що прогресує нині у вигляді Брекзиту є великим стресом для британського суспільства.

На період 2021 року, за статистиками, Великобританія посідає третє місце у світі за рівнем успішного використання політики «м'якої сили». Вашингтон залишається абсолютним лідером і обганяє Берлін на цілих п'ять балів. [25]

Серед політологів існує думка про те, що Великобританія – списаний давній гравець, котрий все більше втрачає свою воєнну могутність, міжнародний авторитет (особливо після виходу з Європейського Союзу) і більше не є країною глобалістом. [7]

Певна втрата впливу зумовлена появою нових міжнародних суб'єктів, що користуючись моментом слабкості Сполученого Королівства все більше керуються новим політичним трендом – ідеєю руйнування як Великобританії, так і США, задля того, аби дані геополітичні гіганти стали схожими з країнами третього світу за своєю однотипністю та неефективністю.

Дійсно, певна поразка британського істеблішменту глобалістам простежується. Мова йде про етнічне заселення представниками афро – азіатських країн. Британія наповнюється різного роду діаспорами, котрі починають грати активну роль у внутрішньополітичному житті країни. До прикладу мером Лондона наразі є Садик Аман Хан – британський політик пакистанського походження. [14]

Проте з іншого боку серед цих же самих «глобалістів» існує негласне побоювання того, яким же буде зовнішньополітичний курс Великобританії після Брекзиту. А найчастіше мова йде саме про концепції «Нова Британська імперія» та «Монархічний проект».

Великобританія сьогодні - це ультрасучасна співдружність, схожих один на одного і взаємодоповнюючих народів. Троїстий союз з політичним центром у Лондоні, який спирається на дружбу з колишніми домініонами і могутніми міжнародними концернами. Разом вони складають Імперію нового зразка, сучасну і в той же час консервативну, яка несе в собі інстинкти тих, хто примудрявся перемагати або, ж хоча би не програвати навіть тоді, коли здавалося, що шансів вже не залишалося.

Імперія не змогла б проіснувати довгі століття, не зібравши на "рівні ДНК" безцінний досвід менеджменту кризових ситуацій та практичного застосування стародавнього принципу, який був відомий ще римлянам - розділяй і володарюй. Мова йде про фанатичне бажання країни завжди бути лідером на міжнародній арені, не рідко використовуючи при цьому стратегію концептуального управління, тобто не те привичне, формальне домінування з позиції сили, а виконуючи роль «розвідного», котрий досягає власних цілей за допомогою різних методів, або ж чужими руками. [6]

Важливим, на думку автора є привернути увагу до того, що Британія утворилася в якості торгової держави. Так і зараз вона виступає в якості купця, котрий на все дивиться, як на потенційний товар. Аналізує попит та якість, прораховує подальшу вигоду і стратегічну ціль.

Приклад з Брекзитом є тому яскравим доказом. Завдяки виходу з ЄС Великобританія зможе виграти від волі своїх власних торгових угод з іншими країнами, зокрема зі швидко зростаючим експортним ринком Китаю та Індії, поверне повний контроль над своїми кордонами, що веде до зниження числа мігрантів, звільниться від необхідності «спонсорувати» країни третього світу. А головне - зможе більше уваги та впливу приділити країнам своїх колишніх колоній.

На це Лондон і претендує у XXI столітті - роль оновленої імперії або ж якоїсь іншої форми успадкування колишньої величі.

Дане рішення направлене розв'язати собі руки та претендувати на домінування у багатополлярному світі. Принаймні в обласні фінансів, концептуального та інформаційного управління. А для цього не потрібні воєнні дії, порушення кордонів і тд. Важливим є визначити ключові точки впливу і на них натискати. Особливо, якщо не виключати концепції того, що про больові точки знає той, хто їх же і створив.

Сьогодні на сайтах англійських інформаційних агентств можна знайти величезну кількість статей та документів, що підтверджують родинні зв'язки домів Вінзорів та Романових.

До прикладу імператриця Олександра II була двоюрідною сестрою британського короля Георга V, який відмовився рятувати свою кузену та її сім'ю у важку годину «Жовтневої революції». До речі, з того моменту і пішла чутка про жорстокість та принциповість Британської імперії, коли навіть родичі сприймалися англійськими монархами в якості заклітих конкурентів – претендентів на престол.

За думкою експертів, ще з 2012 року в Англії йде підготовка інформаційної зброї на предмет сходження сім'ї Вінзорів на російський престол.

Одна з версій – головним кандидатом на потенційний титул є Принц Майкл Кентський. Бабусяю принца Майкла Кентського по материнській лінії була велика княжна Олена Володимирівна, внучка Олександра II. Навіть ім'я

принца прямо пов'язане з Романовими: Його Високість був названий на честь великого князя Михайла Олександровича, молодшого брата Миколи II.

Інтерес до батьківщини своїх не таких уже далеких предків - Романових - Майкл Кентський проявляє вже не одне десятиліття. Кількість його поїздок до Москви і в інші російські міста перевалило за півсотню ще в 2010 році, а на його особистому сайті розділ «Росія» виділено особливим пунктом.

Народна любов до принца є взаємною і з російської сторони.

Майкл не лукавить, коли говорить про «настрій і ввічливість» росіян по відношенню до себе. У Сполученому Королівстві багато видань навіть жартують, що в Росії принц отримує те визнання, якого не отримує у себе вдома. Однак в цих глузуваннях є частка правди: в 2009 році Дмитро Медведєв навіть вручив Його Високості почесний Орден дружби за внесок в розвиток російсько-британських відносин. Принцу присуджують почесні ступені в російських університетах, сердечно чекають його на важливих заходах, беруть інтерв'ю і завжди запрошують виступити з якоюсь промовою, при тому, що принц добре говорить російською.

Тісна спорідненість з Романовими, непідробний інтерес до російської культури і історії, постійні візити в міста по всій країні, дружні відносини з російською елітою і урядової верхівкою, нарешті, знання російської мови, - не дивно, що незабаром конспірологи і всі ті, хто сподіваються на реставрацію монархії в РФ, почали розглядати Майкла Кентського як потенційного кандидата в імператори.

Російські дослідники говорять, що «новий імператор Михаїл» - це інструмент «м'якої сили» чи то Букінгемського палацу, чи то британської розвідки, чи то Форін-офісу, щоб встановити в РФ монархію, залежну від Сполученого Королівства. З цього і випливає теорія – гіршим ніж ворожнеча між Британією та Росією може бути лише одне – дружба між цими двома країнами доки існує монархія. [1]

§2. ЗНАЧЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ «М'ЯКОЇ СИЛИ» В БРИТАНСЬКІЙ ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ

Термін «м'яка сила», що вже довгий період часу є присутнім в політичному дискурсі країни, вживається і в офіційних документах. Британська політика «м'якої сили» давно набула інституційного оформлення.

Отже до державних інститутів можна віднести такі органи як:

- 1) Міністерство закордонних справ та у справах Співдружності;
- 2) Міністерство міжнародного розвитку;
- 3) Департамент торгівлі та інвестицій;
- 4) Міністерство культури, ЗМІ і спорту;
- 5) Британська рада;
- 6) Телерадіомовна корпорація BBC.

Автор вважає за доцільне розглянути певні інституції детальніше.

House of Lords – верхня палата британського парламенту, що складається з «духовних» (єпископів і архієпископів англіканської церкви) і світських лордів.

Одне зі значень слова «Лорд» англійською мовою – це бог. Тобто якщо дослівно перекладати назва звучить як «палата богів», що є психолінгвістичним посиленням на ідею – влада від бога, вона допомагає синхронізації влади в монархічних системах.

Декілька років тому в палаті Лордів була створена група під назвою The Committee on Soft Power and the UK's Influence (Комітет із «м'якої сили» та впливу Великобританії), який у 2014 році випустив доволі таки відверту та провокативну доповідь. Її основна частина – це висновки та рекомендації, які йдуть пронумерованими попунктно. [33]

Даний документ грає важливу роль для дослідників політики «м'якої сили» і на сьогодні. Саме тут просліджується британська традиція, зовнішньополітичні погляди та зовнішньополітична ціль.

Основним занепокоєнням британського уряду на порядку денному описується величезні зміни на міжнародній арені, які можна описати наступними пунктами:

- 1) безпрецедентний доступ до державної інформації;
- 2) розширення цифрових можливостей;
- 3) зростаюча роль неурядових організацій і глобальних мереж протесту;
- 4) операції транснаціональних корпорацій;
- 5) прискорення урбанізації.

Саме це на думку британських політологів розщепляє і фрагментує традиційну державну владу, дає можливість країнам і людям ставати все більш взаємопов'язаними і взаємозалежними.

Головна проблема цієї МОЖЛИВІСТІ – те, що вона абсолютно суперечить британському менталітету та державній традиції, як консервативної країни, головний принцип якої є дотримання правил справедливості і полягає у своєрідній ієрархії – кожна людина повинна знати своє місце.

Негласна кастова система завжди була запорукою підконтрольного і чітко сформованого суспільства.

«Великобританія, як і інші країни знаходиться під прямим впливом нових умов, вони створюють попит на нові підходи до розгортання і здійснення нашого впливу. Ці нові методи включають в себе генерування міжнародної влади через вплив на інші країни, щоб вони бажали того, чого бажає Великобританія, а також через створення позитивних міждержавних відносин і коаліцій що будуть захищати наші інтереси і безпеку, підтримувати нашу національну репутацію і просувати наші торгівлю і процвітання» - це є тим основним висновком і виходом у період розвитку інформаційного суспільства, котре вбачає для себе Сполучене Королівство. Таким чином вони справді зможуть іти в ногу з прогресуючими країнами, при тому не знижуючи стандарти та не зраджуючи своїм імперським настроям. [33]

Під час роботи над кваліфікаційною роботою, автором був проведений аналіз сайту уряду Великої Британії і як виявилось, раніше у них була установа

під назвою «Foreign and Commonwealth Office» (FCO) – офіс з іноземних справ, та справ країн співдружності. [24]

Знову ж можна помітити англосаксонську психолінгвістику:

Commonwealth – це назва для країн британської співдружності - Великобританія, та її колишні колонії. Однак в перекладі з англійської даний термін означає – спільне багатство. З цього просліджується певний психологічний вплив: так, колишні колонії отримали по суті незалежність, але ми все одно маємо бути разом, адже від цього залежить наше спільне благо.

На сайті позначається, що FCO була закрита, натомість її замінила установа «Foreign, Commonwealth & Development Office» (FCDO) – офіс з іноземних справ, справ співдружності та розвитку, а розвитком на думку самих британців вважається процвітання британських посольств, як динамічних центрів комерційних, дипломатичних та культурних активів через призму зростаючої ролі неурядових організацій і глобальних мереж протестів, задля насадження своєї культури, цінностей та пріоритетів.

Дуже важливим інститутом реалізації м'якої сили на думку автора є роль вищих навчальних закладів та спеціальних приватних шкіл. [2]

Історично, приватні школи були створені задля управління апаратів Британської імперії, що націлені на координування мережі взаємозалежних професіоналів певного зразка – представників уряду в колоніях. Це була жорстока, відірвана з ранніх літ від сім'ї еліта(дітей до приватних шкіл віддавали з шести років). Взаємозамінні, схожі за певними характеристиками, манерами поведінки, світоглядом, патріотичними цінностями, та вихованням з акцентом та тому, що вони – представники іншого сорту, так би мовити – обрані. Внутрішньополітична підтримка одне одного була мало не основним правилом еліти, в іншому випадку вони би не змогли впоратися з величезною кількістю ворожого населення.

Одним із представників – випускників подібних шкіл є Тоні Блер - колишній лідер Лейбористської партії, прем'єр-міністр Великобританії з 1997 по 2007 рік. Він закінчив Феттес-коледж в Единбурзі – одну з найпрестижніших

шкіл Великобританії, був прихильником аристократії в будь яких її проявах. І взагалі, кабінет Блера і опозиція того часу – це напевне приклад найбільш елітарного суспільства.

В чому ж є «м'яка сила» приватних британських шкіл та еліти в цілому?

Відповідь: ефективна та гнучка система зв'язків між випускниками подібних установ по всьому світу. [8]

Еліта є ідеалізованим зразком представників країни як за кордоном, так і всередині власної держави. Їхня свідомість повністю обмежена рамками тієї системи, під якою вони виховувалися з ранніх літ і є абсолютно вигідним явищем для самої країни, котра в даному випадку виступає своєрідним замовником чітко сформованої «розумної армії». [2]

Творець консерватизму, як явища, Едмунд Берг, ще в XVIII столітті казав, що майбутнє за аристократією розуму, тобто, що саме освіченість є рушійною силою задля досягнення високого статусу, і не зважаючи на нібито згасаючий авторитет Великобританії, всесвітні уми тягнуться саме до вишів Сполученого Королівства. Причина тому – висока якість викладу матеріалу та підготовка затребуваних професіоналів.

Кожного року десятки тисяч студентів приїждять навчатися до Туманного Альбіону. Оксфорд, Кембридж, Лондон та Манчестер – визнанні центри науки. Завдяки чому Британія стала провідним експортером освіти у світі.

Важливим є те, що Британія не проти іноземних студентів. Навпаки, наразі все більше набуває актуальності термін «скляних» університетів, що розширюють набір студентів з-за кордоном. З цього є величезна можливість, що політичні цінності країни в подальшому упровадяться до конституцій інших держав через призму інтелектуальної розвідки.

Уряд Великобританії чітко знає міжнародний устрій майже всіх держав світу. Якщо фіксувати зовнішньополітичні імпульси країни, то можна помітити їх зосередженість у багатьох точках планети. У цьому і полягає їхня сила – знання про еліти, інтереси, цінності, больові точки в які можна бити задля того,

аби дестабілізувати ситуацію, провести воєнний або ж інформаційний переворот.

Англіїці – це мозок певної операції, а проведення останньої може бути здійснено руками інших. Відомим є той факт, що до Вашингтону часто запрошують випускників або ж членів державного уряду Великобританії задля консультацій щодо зовнішньополітичного курсу Сполученим Штатів.

Американці є дуже імпульсивними в своїх діях та плані роботи – вони швидко визначають проблемні точки, встановлюють правила, захищають територію і починають працювати.

Англіїці ж є свого роду романтиками з величезною агентурною мережею та контррозвідкою.

Британська спецслужба – це британське розвідувальне співтовариство, яке було основою зовнішньої політики початку великої колоніальної імперії, а потім вже острівної держави, котра зберегла свої старі зв'язки та цілі і має реальний досвід роботи в умовах прагнення до тотального домінування.

За часів II світової війни, перед наступом нацистської Німеччини, британці створили так званий «сектор D» - організовані групи, які планували і проводили диверсійні операції проти нацистів, з метою збереження безпеки Сполученого королівства. Менш ніж за рік такі групи працювали у 20 країнах світу.

На відміну від інших світових диверсійних груп, британці підходили до вибору та виконання завдання дуже відповідально. Доходило до того, що вони тренувалися на масо габаритних масштабних макетах, задля повного відпрацювання всіх своїх дій в якійсь певній ситуації. Відповідно завдання їм давалися дуже конкретні.

«Ніхто не знає, що Радянська Росія і комуністична міжнародна організація мають намір робити у безпосередньому майбутньому, або які межі їх експансії і навернення у свою віру..» - цей виступ Вінстона Черчилля у Фултоні 1946 року практично дав початок протистоянню капіталістичної та соціалістичної системи, гонки озброєнь і жорстокої конфронтації звичайних людей. Трохи

пізніше це назвуть «холодною війною», а в наш час дослідники кажуть, що крім залізної завіси, Черчилль дав початок найдовшій спецоперації в історії британських спецслужб – «Льотей», завданням якої було повалення комуністичного режиму шляхом зіткнення представників та прихильників даного режиму, допоки вони самі себе не загризуть. [21]

Ця операція стала однією з найтриваліших по часу – з кінця 50-тих, до початку 90-х років XX століття, але вона і найпоказовіша в плані британського характеру і витримки, щоб стільки років проводити одну операцію і доволі таки успішно.

Саме завдяки вище описаному досвіду британців у вивченні настроїв, вкидуванні інформації, вербуванні людей на місцях і простежується «м'яка сила» через фактор інформаційної зброї.

Сполучене Королівство дійсно контролює велику частину світової еліти. Вербування для британців наразі є найактуальнішим інструментом влади. Хто ж не хоче отримати дієвий титул, що буде передаватися поколіннями?

І якщо настане день, коли США підпадуть під розкол, пере загрузкою буде займатися Британія, тому що вони знають, що робити та пропонувати Америці, або ж тій чи іншій державі, володіючи при цьому величезним впливом для реалізації своїх цілей.

До речі, говорячи реалізацію власних цілей Британії, автор не може не помітити саме якісну технологію застосування «м'якої сили» у зовнішній політиці держави. Мова йде про недержавні інститути, такі як музика, кінематограф і тд.

Можна припустити, що перші радянські слухачі "Бітлз" не надто розумілися в англійській мові і часто сприймали тексти пісень ліверпульської четвірки лише як частину музичного матеріалу. [16]

Уже пізніше бітломани взяли в руки словники і почали перекладати слова улюблених пісень на рідну мову. Для багатьох людей чотири "хлопця з Ліверпуля", як їх іноді називала радянська преса, стали першими вчителями англійської.

Однак за романтизованим образом Британії через культурну дипломатію музичної індустрії завжди стояла друга сторона медалі «м'якої сили» у вигляді інформаційної пропаганди.

Автор вважає за необхідне дати фізіологічні пояснення щодо музики в цілому.

Сигнальна система людини майже на 70% спирається на зір, 30% ділять між собою інші чотири органи чуття. На другому місці є саме слух. Проблема зору в тому, що очі можна закрити і зовсім нічого не бачити, а вуха закрити так, щоб нічого не чути не вийде – звук все одно просочується. Більш того, навіть люди з вродженими вадами слуху все одно відчують вібрації, тому що звук – це коливання повітря, його сприймає саме тіло.

Музика є істотним психоактивним впливом, особливо якщо її пишуть першокласні фахівці в області психології та філософії на зразок Теодора Адорно – спеціаліста німецького інституту спеціальних досліджень, котрий написав більшість знакових пісень для Beatles.

Творчість і соціально-політичні погляди «Бітлз» використовувалися в інформаційно-пропагандистській політиці радянської держави в якості яскравого контрпропагандистського ресурсу, наочного прикладу кризи буржуазної ідеології і демократії, як зразок політизації свідомості і бунту західної молоді, в якому антибуржуазна спрямованість поєднувалася із модними східними захопленнями.

Відомий англійський письменник і громадський діяч австралійського походження, член компартії Великобританії і «кращий британський друг Радянського Союзу» Джеймс Олдрідж в нарисі «Прощаючись із ілюзіями» в журналі «Иностранная литература» за 1966 р. виділив 3 причини «фантастичного успіху» бітлів: музично-поетичні, соціальні, політичні. [9]

Для прикладу, заголовною піснею на подвійному альбомі «The Beatles» (1968 р.) була назва пісні Back In The U.S.S.R. («Знову в СРСР»). Виражений у пісні бітлівський меседж: «пора перестати бачити в росіянах ворогів», руйнував десятиліттями створюваний на Заході образ СРСР як ворога, який «Бітлз»

відкинули, з'єднавши культурний і політичний бунт. Жест доброї волі з боку «Бітлз» на адресу СРСР був почутий в країні не тільки шанувальниками ліверпульського квартету. У серпні 1969 р Back In The U.S.S.R. прозвучала у виконанні «Бітлз» по всесоюзному радіо. [16]

У звіті Палати Лордів Великобританії 2014 року пишеться про «зростаючу роль неурядових організацій і глобальних мереж протестів». Зрозуміло, що посольство однієї країни не може собі дозволити відкрито фінансувати вуличні протести та заворушення в іншій. Держава робить це опосередковано, через недержавні організації (НУО). [33]

Найвідомішим гравцем на цій арені є Джордж Сорос – американський фінансист з британським громадянством, котрий нібито за особистою ініціативою фінансує НУО по всьому світу - це і є роль глобальної мережі протестів. Тобто у нього є фахівці, які можуть полетіти в будь-яку точку світу і організувати там політичний протест. Чи вийде з цього державний переворот - другорядне, тому що в будь-якому випадку держава буде ослабленою. У цей момент захід може використати інший інструмент - обрушити місцеву валюту. [37]

До виду комерційних та культурних активів посольств можна віднести феномен «он-лайн кінотеатрів», що яскраво розвиваються на просторах Інтернету та відносяться до технологій ОТТ – Інтернет стрімінг відео. Дана аббревіатура розшифровується як «Over the Top» , що в перекладі на українську значить – «поверх» чогось, тобто в інформаційному суспільстві стрімінг відео вважається чимось надзвичайним. Найвідомішими ОТТ є YouTube та Netflix.

Функцію ОТТ можна описати наступним чином: береться країна – мішень в ній створюється он-лайн кінотеатр, що є не підконтрольним уряду країни - мішені, він замаскований під комерційну фірму, де юре це саме так і є. Західні фахівці починають знімати серіали в яких пропагуються потрібні ідеї та образи. Дуже важливим є залучення саме місцевих акторів, що підвищує ефективність наслідування.

Одним із найбільш популярних проєктів Netflix на даний момент є серіал з абстрактною і лаконічною назвою «Корона», котрий можна помилково назвати монументальним байопіком Єлизавети II. Протягом запланованих шести сезонів творець проєкту, Пітер Морган, буде проводити глядача через повну інтригу, зрад і складних рішень 70-річну історію правління королеви.

І все ж «Корона» - куди більш багатогарний серіал: життя Єлизавети II лежить на самій поверхні проєкту. Копни глибше - натрапиш на спрощений підручник з історії другої половини XX століття, який дає загальне уявлення про соціо-політичні процеси глобалізації, які сформували нашу епоху. [19]

Серіал зробив британську корону та королеву новими кумирами.

Кількість переглядів сторінки Єлизавети II в «Вікіпедії» виявилася третьою у рейтингу популярності за 2017 рік. У 2016 році сторінка була тринадцятою за кількістю кліків.

Пік інтересу до Єлизавети в «Вікіпедії» припав на 10 грудня 2017 року - через два дні після виходу другого сезону «Корони». Завдяки найдорожчому проєкту в історії Netflix (на кожен серію «Корони» творці витратили 5 мільйонів доларів) подробиці життя 95-річної Єлизавети II цікавлять людей по всьому світу. [29]

Не існує певної інформації, чи був серіал замовленням королівського дому, однак те, що це унікальний проєкт – немає сумнівів, адже розвиток персонажів та їх історію глядач спостерігає спочатку у реальному житті, а потім вже на телеекранах.

Говорячи про Британію на телеекранах - до людей ще досі долітають відголоски події терміном в чотири з половиною роки. «Брекзит» лунав з екранів телевізорів людей по всьому світу безліч разів, адже по суті це унікальне явище, котре не піддається жодному порівнянню. Якою ж є офіційна дефініція даного поняття?

Brexit, або брекзит - це англійський неологізм, утворений з перших двох букв слова «Британія» і слова «exit» (вихід). Мається на увазі вихід

Великобританії з Євросоюзу. Неологізм створений за аналогією зі словом «Grexit», яким позначався можливий вихід Греції з ЄС.

У зв'язку з тим, що в Британії досить велика частина суспільства хотіла виходу Сполученого Королівства з Європейського Союзу, уряд Лондона зважився на проведення референдуму про членство Великобританії у ЄС, який відбувся 23 червня 2016 року. Результати референдуму виявилися несподіваними і тривожними: 52% британців висловилися за «Брексит». [32]

Ця подія стала для британських еліт, як грім серед ясного неба, прогримівши результатами референдуму, котрі по задумці тодішнього голови уряду Девіда Кемерона повинні були укріпити його прем'єрські позиції, натомість коштували йому посади.

А коли Лондон спробував поторгуватися з Брюсселем за поліпшення умов своїх відносин з ЄС, використовуючи референдум як важіль тиску, євробюрократи вирішили присікти небезпечний прецедент шантажу, а заодно дати наочний приклад всім іншим, і включили на переговорах з британцями максимально жорсткий режим.

Зрештою це призвело до нової політичної кризи на острові і чергову зміну там прем'єр-міністра, за результатами якої на Даунінг-стріт оселився Борис Джонсон, прихильник підходу "краще жахливий кінець, ніж жах без кінця".

Протягом всіх років, що йшли перемовини з Брекзиту, європейська демократія демонструвала набагато вищий клас роботи аніж її британські колеги.

Там, де Лондон кидався з боку в бік, на ходу змінюючи політичні підходи, намагаючись торгуватися, шантажувати, або ж умовляти, Брюссель послідовно, спокійно та твердо гнув обрану лінію. Абсолютно адекватно виглядала його відмова піддаватися на чергові англійські претензії на особливий статус та привілеї у складі союзу.

У цієї вражаюче грамотної політики потенційно була лише одна серйозна загроза – перегнути палку. Мова йде про можливість того, коли одна сторона буде доведена до такого ступеня небезпеки і відчаю, що зламається на власних

же принципах та гордості – встане на своєму, вважаючи, що будь – які можливі втрати краще пропонованої альтернативи, не кажучи вже про шанс нанести максимально можливий збиток іншій стороні за всі перенесені приниження.

Даний випадок дав британському уряду декілька цінних, хоч і неприємних за наслідками уроків:

1) Дотримання державних традицій – це дуже важливо, особливо у країні, де ними керувалися століттями;

2) Прикриватися величною історією, героїчним минулим країни та претендувати при цьому на унікальність і особливий статус не вийде, доки уряд не почне доводити це на реальних діях;

3) Інколи здавалось би наївні та несерйозні маніпуляції і шантаж (одні із інструментів «м'якої сили») закінчуються величезними проблемами;

4) Знаходити вихід з проблемних ситуацій, що складаються, таким чином, ніби все так і було задумано.

Наразі Британія прикриває величезні економічні потрясіння тим, що сама собі розв'язала руки, може рухатися самостійно і ні від кого не залежно. Борис Джонсон оголосив про початок «нової ери» для Британії, якій, за його словами, не підходить модель розвитку, що проводиться Євросоюзом. Усе виглядає так, ніби уряд справді має чіткий зовнішньополітичний план дій.

«У цьому є здоровий глузд: якщо злочинність неминуча, то нехай вона хоча б буде організованою» - Террі Пратчетт.

А що буде, якщо поєднати музичну індустрію, як один з недержавних інструментів «м'якої сили» Великобританії та політику Брекзиту?

Відповідь: останнє місце в рейтингу країн пісенного конкурсу «Євробачення» 2021 року. [28]

Подібного прецеденту на даному конкурсі ще не було, щоб країна – учасниця отримала нуль балів як від глядачів, так і журі. Європейці побачили в цьому політичне підґрунтя пов'язане з виходом країни зі складу Євросоюзу.

Деякі коментатори в Інтернеті заявили про корумпованість журі і спільні проблеми з Телеголосуванням: "Я вважала Євробачення останнім легальним шоу, і була здивована, дізнавшись, що Великобританія отримала нуль голосів, хоча я і мої друзі голосували за них. Я проголосувала о 23:06, а о 02:45 отримала повідомлення, що мій голос не був оброблений!"- пише користувачка мережі Твіттер. [10]

Чи є можливість того, що організатори конкурсу поставили блок на доступ глядацьких голосів до прийомної комісії і журі? – Абсолютно реально. Однак сама Британія є країною – спонсором і засновником даного конкурсу.

"Великобританія більше не повинна претендувати на участь в Євробаченні. Наша країна одна з тих, хто фінансує проведення конкурсу, тому в організаторів можуть виникнути деякі складності", - підкреслив Kimberly Day.

Чи з'явиться Великобританія наступного року на даному конкурсі, або ж розірве усі контракти, зламавши черговий міст до європейської спільноти – залишається загадкою. Однак у даного прецеденту, так само, як і у Брекзиту є як свої прихильники і співчуваючі, так і критики, які пишуть у соц. мережах висловлювання на кшталт: «Великобританія отримала точно таку ж кількість голосів на Євробаченні, як і кількість переваг від Брекзиту». [10]

§3. МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ БРИТАНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ «М'ЯКОЇ СИЛИ»

Одним із найнебезпечніших інструментів «м'якої сили» є подача викривлених фактів, інформаційна зброя та ораторське мистецтво з елементами впливу на психологічний фактор соціуму. Особливо, якщо це подається мовою міжнародного стандарту.

Англійська мова є наразі загальновизнаною мовою міжнародного спілкування, виходячи зі статистики того, як багато людей сьогодні нею володіють.

Ми живемо в епоху динамічного розвитку і абсолютно справедливим буде сказати, що англійська мова наразі також розвивається.

Доволі привичним стає використання і запозичення англійських сленгових слів та аббревіатур, що все більше популяризуються, стаючи чимось міжнародним та зрозумілим у будь якій частині світу. Завдяки Інтернет комунікації та науці, багато термінів входить в повсякденне спілкування людей.

У випадку саме з англійською згадуються слова з дитячої пісні: «Як ви яхту назвете – так вона і попливе». Так і тут, сила впливу полягає в назві того чи іншого предмету, явища або ж терміну. Від цього залежить його сприйняття у світі. [11]

Це і є специфікою англійської мови – як тільки з'являється якийсь термін, він асимілюється і стає загальноприйнятним.

У 1990 – ті роки з'являється поняття політичної коректності. Це спричинило появу великої кількості евфемізмів – коли слово не називає прямо саме явище або феномен, а робить це завуальовано, більш м'яко.

Наприклад, слово «звільнити», наразі замінюється терміном «оптимізація кадрів». Подібні явища спостерігаються тепер і в українській та інших мовах світу, що є своєрідним запозиченням, або ж наслідуванням.

Вивченню саме англійської мови виділяють особливе місце майже всі люди світу заради кар'єри, навчання, можливості більш впевнено подорожувати. Для вчених все більш важливим стає те, щоб їх роботи були перекладені на міжнародну мову.

Експерти з філології, говорять про перспективу колоніальної психології та відмову від власної мови деякими державами світу на користь англійської.

Велике значення також має те, як виступи політичних лідерів та статті перекладаються на іноземні мови. В цьому і полягає «м'яка сила» - у розумінні можливості впливу найменування та просування ідей через певну позицію. [11]

Цензура, легке викривлення фактів задля власної вигоди та політичних цілей через багатство словникового запасу власної мови – те, що активно застосовується в інформаційному середовищі. Мова йде про зручне пристосування перекладу поданої інформації відповідно до міжнародних відносин між країнами світу, організаціями та державними інститутами. Це вже є не дослівним перекладом, а таким явищем як «інтерпретація». [17]

Вона може бути направлена як на стримування відкритої конфронтації між сторонами, так і на загострення ситуацій, пропаганду серед населення і тд.

Прикладом вдалого використання мови та ораторського мистецтва можна назвати успішного бізнесмена та американського політика Дональда Трапа, котрий вміє себе і подавати і «продавати».

Він змінив політичну риторику, вивівши її у формат соціальних мереж, ставши першим президентом, хто самостійно вів свій акант в Твіттері.

Аналізуючи аккаунт колишнього президента Сполучених Штатів, автор наштовхується на провокативну, дещо агресивну подачу інформації – де Трамп висказується зі схваленням та підтримкою, де із засудженням і критикою. Інколи його твітти зникають, щоб потім знову повторно бути опублікованими. До речі в подібній стратегії «гри інформацією», масс – медіа підхопили певну закономірність та стиль поведінки колишнього президента.

У період передвиборчої кампанії з Хіллари Клінтон, всі помітили використання простих словесних конструкцій та великої кількості повторів, які

застосовував Трамп. Це можна порівняти зі шкільним вчителем, котрий повторюючи одну і ту саму думку простою мовою, робить її більш доступною та зрозумілою. [12]

Саме це і є прикладом тієї «м'якої сили», що використовують політики у своїх промовах, публікаціях або ж наукових статтях.

Британська королівська родина також є одним із головних інструментів «м'якої сили», а саме - група близьких родичів монарха Великобританії.

У 1917 році Георг V через війну з Німеччиною відмовився від всіх німецьких титулів для себе і спадкоємців, та перейменував Саксен-Кобург-Готську династію в будинок Віндзорів.

У Великобританії немає чіткого юридичного чи формального визначення члена королівської сім'ї. Як правило ними вважаються: монарх, чоловік або ж дружина монарха, діти монарха, внуки монарха по чоловічій лінії, подружжя і овдовілі дружини синів і онуків по чоловічій лінії монарха.

Історично члени британської королівської сім'ї представляли монарха по всій Британській імперії і займали відповідальні та представницькі посади. На сьогоднішній день вони виконують церемоніальні і соціальні функції як у Великобританії, так і за кордоном, і крім монарха не мають ніякої конституційної ролі в справах уряду. [39]

Яка ж роль корони у політичному житті країни?

Більшість вважає, що королева британська королева Єлизавета II – це номінальна фігура.

Насправді ж важелів управління у неї більше ніж достатньо. Вона є військовим головнокомандувачем британської армії та їй підпорядковуються всі суди. Без погодження корони не відбудеться жодного процесу, починаючи від дрібних проблем, закінчуючи геополітичними зламами, як ми бачили в контексті Брекзиту. [40]

Жоден закон, що стосується інтересів монархії не приймається без згоди королеви. Вона мінімум 40 разів використовувала своє право вето. Наприклад

не дозволила парламенту самостійно вирішувати питання з бомбардування Іраку.

Церемонію коронації Єлизавети II, котра відбулася 2 червня 1953 року вперше транслювали на телебаченні. 27 мільйонів людей дивилися, як королева тримає в руках скіпетр, прикрашений величезним діамантом «Зірка Африки» і вдягає державну імперську корону, всипану майже трьома тисячами діамантів.

У тому ж році на воду спустили яхту «Британія» - човен, який став плавучою резиденцією королеви.

Єлизавета II править 68 років, довше за всіх монархів світу. За її життя змінилося 16 прем'єр міністрів та 15 президентів США. Королева приймає президентів, дипломатів та інших монархів, високопоставлених осіб з усієї земної кулі. Щовівторка вона також зустрічається з прем'єр міністром. Про що там йдеться мова – державна таємниця.

Маргарет Тетчер зізнавалася, що аудієнції ніколи не були для неї легкими: «Усі хто думають, що ці зустрічі проста формальність – дуже помиляються. Королева виявляє великий інтерес до життя країни. Вона прекрасно розуміється на всіх аспектах». [31]

Після другої світової війни, Великобританія втрачала свої колонії одну за одною. Королева, як і її батько не змогла їх втримати, але змогла відпустити без війн і на своїй яхті об'їжджала країну за країною намагаючись зберегти вплив монархії. За час правління вона здійснила понад 300 закордонних візитів, більшість з яких саме до колишніх колоній.

Її яхта перетворилась на плавучий палац, де Єлизавета відточувала дипломатичний талант і творила історію. Вона особисто запрошувала на свою яхту таких політичних лідерів, як Рональд Рейган, Борис Єльцин, Ейзенхауер та ін., що дозволяло таким чином вирішувати гострі, або чутливі моменти у зовнішній політиці. Звісно ж мова йшла про інтереси держави. [22]

З 1991 по 1995 роки, на яхті «Британія» у королеви були укладені контракти, які принесли прибутку на 3 млрд. фунтів стерлінгів. Саме тут був

укладений цікавий контракт з Китаєм на постачання сталі з Британії до Китаю, вартістю 4 млрд. фунтів стерлінгів. [38]

Щороку до Великобританії їдуть сотні тисяч туристів, більшість з них їдуть виключно через монархію і королівську родину. Люди прагнуть відвідати Лондонський Тауер, де зберігаються королівські скарби, Букінгемський палац – офіційну резиденцію королеви, Віндзорський замок, який дав прізвище династії. Вони купують сувеніри із зображенням королівської родини і звісно ж сподіваються зірвати джек пот – побачити королеву

І з бюджетом у 340 мільйонів Вінзори отримують більше, ніж будь-яка інша європейська королівська сім'я. Світ в захопленні від королівської родини Британії. Як повідомляється, королівські особи приносять 767 мільйонів доларів на рік доходів від туризму. Але це не єдиний вплив.

Королева - важлива частина Brand UK. Її товарність приносить 160 мільярдів щорічно британському експорту, особливо товарів розкоші.

Інші королівські особи також відіграють важливу політичну роль.

Перш ніж скандал змусив його піти з посади, принц Ендрю був британським торговим посланцем, заробивши прізвисько "Airmiles Andy". Хоча принц Ендрю не отримував зарплату за свою роль у 2010–2011 роках, він відвідав 15 країн, і його зарахували до участі в угодах, що лобіюють бізнес за кордоном у Великобританії. [20]

Від запрошення президента XI на бенкет у Букінгемському палаці до всіх китайських інвестицій до візиту принца Чарльза до мечеті Фінсбері-Парк, що свідчить про його підтримку мусульманської громади Великобританії після нападу на віруючих. Королівські особи є важливим дипломатичним ресурсом, і важлива причина того, чому Великобританія посідає важливе місце у світі за використанням своєї «м'якої сили».

Якщо в 1990-х рр. трагічна історія принцеси Діани зіграла неоднозначну роль з точки зору сприйняття британської монархії, навіть незважаючи на активну участь принцеси у благодійній діяльності, то до 2010-их рр. імідж королівської сім'ї значно покращився.

Весілля принца Вільяма в 2011 р, святкування ювілею правління королеви в 2012 р і народження в родині герцога і герцогині Кембриджських двох дітей привернули величезну увагу за кордоном. За деякими оцінками, 12% відвідувань сайтів новин у світі в липні 2013 р були пов'язані з народженням принца Джорджа, а весілля його батьків в 2011 р принесла британській економіці додаткові 2 мільярди фунтів стерлінгів.

За інформацією міністерства закордонних справ і у справах Співдружності тільки ювілей правління королеви Єлизавети був висвітлений світовими ЗМІ з загальною аудиторією більше 1 млрд людей і привернув в країну близько 50 тис. Гостей. Святкування 90-річного ювілею Єлизавети II в 2016 р також викликало значний інтерес.

Члени королівської сім'ї підтримують благодійні програми і великі громадські заходи, відвідують з візитами зарубіжні країни, беруть участь в ініціативах уряду, спрямованих на збільшення «м'якої сили» і впливу країни, а також є важливою частиною державного іміджу країни.

Міжнародний імідж та публічна дипломатія, як його складова є невід'ємною частиною того самого компонента «м'якої сили», який автор позначає терміном «Образ» у пункті про проблеми концептуалізації поняття.

Важливим буде нагадати, що образ – це лише оболонка тієї самої сили, яку уряд використовує заради досягнення власних цілей, і він може ніяк не відповідати тому, що саме країна з себе представляє. Образ важливо розділяти на імідж та репутацію – адже це є різні за дефініцією явища.

Імідж - це образна частина сприйняття країни, і як субстанція він нестійкий, оскільки формується на основі мінливих критеріїв.

Існує три групи факторів, що впливають на імідж країни:

- умовно статичні фактори
- коректовані умовні динамічні соціологічні фактори
- коректовані умовно динамічні інституціональні.

До першої групи відноситься:

- 1) Природно – ресурсний потенціал
- 2) Національна та культурна спадщина
- 3) Геополітичні фактори
- 4) Внесок видатних особистостей, котрі нерозривно зв'язані з розвитком країни.

До другої групи відноситься:

- 1) соціально – психологічний настрій суспільства
- 2) політична інтеграція: структура, характер, принципи діяльності суспільно політичних об'єднань.

До третьої групи відноситься:

- 1) економічна стійкість
- 2) ВВП на душу населення
- 3) обсяг залучених інвестицій
- 4) гарантія прав та свобод. [15]

Говорячи про імідж Великобританії та асоціативний ряд, що формує її загальний образ на думку автора одразу ж приходять культурні пам'ятки – Біг Бен, Букінгемський палац, велика кількість стародавніх замків, що разом формують національну та культурну спадщину, забезпечуючи високий приріст туризму.

Великобританія є однією з найбільш відвідуваних туристами країн Європи і світу. Згідно з даними Всесвітньої туристської організації - WTO, Лондон посідає друге місце в десятці найбільш відвідуваних міст світу.

У 1969 р був прийнятий «Акт про розвиток туризму» (Development of Tourism Act), згідно з яким була створена нова структура British Tourist Authority сьогодні відома як VisitBritain. [23]

Це агентство діє під керівництвом урядового департаменту з питань культури, ЗМІ і спорту і відповідає за просування внутрішнього і в'їзного туризму в Англії, Шотландії та Уельсі

Після перемоги партії лейбористів на виборах 1997 р значно зріс інтерес до позиціонування Британії за кордоном, впливу країни і її ролі в світі. В цей час урядом було також переглянуто підходи до сприяння міжнародного розвитку та заснувало департаменту міжнародного розвитку. Крім того, технічний прогрес і збільшення доступу до засобів масової інформації, розвиток в попередні роки радіо, телебачення та кінематографа, а до кінця XX - початку XXI ст. - мережі Інтернет принципово змінили багато підходів до зовнішньої політики держав, і створили безпрецедентні можливості для поширення «м'якої сили».

Не останнє місце також грає монархія і UK Brand королеви Єлизавети II, про що автор писав у попередній розділах.

Не дивлячись на складнощі та наслідки Брекзиту, ініціативи, спрямовані на збільшення «м'якої сили», позиціонуються не як виключно іміджеві, а як економічно виправдані. При цьому фунт стерлінгів залишається найдорожчою валютою в світі і займає четверте місце в списку восьми найбільш популярних валют, якими торгують на міжнародному валютному ринку Forex.

Британія вже почала друкувати паспорти колишнього темно-синього кольору замість нинішніх бордових документів єдиного європейського зразка. Для переконаних євроскептиків цей паспорт, звичайно, буде окремим приводом для гордості - але "якість" цього паспорта, тобто набір можливостей, які він дає в світі, після Брекзиту неминуче, автоматично знизиться.

Деякі фактори іміджу, досягаючи певного рівня. З часом можуть переростати в репутацію країни.

Репутація є фактичним явищем, що відображає неспотворені реальності, достоїнства і недоліки. Репутація країни формується інерційно: напрацьовується повільно, роками і десятиліттями, але і не змінюється настільки швидко, як імідж. Репутаційний капітал - це стратегічний ресурс "м'якої сили".

Саме на репутації був побудований менталітет, державна традиція та імперські настрої.

Провідною лінією імперської пропаганди консерваторів свого часу стала думка про нагальну потребу забезпечити імперську єдність на протигагу ліберальній ідеї «Малої Англії». Цього можна було досягти лише при усвідомленні і жителями переселенських колоній, і самої Великобританії своєї расової, духовної, політичної та економічної спільності, єдності цілей. Колонії представлялися частиною внутрішніх ресурсів імперії; населяли їх білі переселенці – такі ж англосаксами. [13]

Базовою умовою імперської пропаганди вважався обов'язок від імені держави декларувати на офіційному рівні намір зберегти єдність імперії. Проведення активної імперської політики і по відношенню до проблем імперської еволюції, і в області забезпечення її зовнішніх інтересів подавала до уряду жорсткі вимоги. Від нього очікувалися сміливі, рішучі дії, позбавлені пут ліберального уявлення про його функції. Тому ідея «сильного уряду», готового до будь-яких, в тому числі і силових дій на благо імперії, стала популярним елементом імперської пропаганди консерваторів. [14]

Імперські пропагандистські настрої та минуле держави, котра завжди грала роль першої скрипки в Західному світі, приблизно сто років була мало не гегемоном всього світу, була на крок від однополярності на чолі з Лондоном – все це і побудувало концепцію британської винятковості, котра полягала у присвоєнні іншими особливого статусу та привілеїв країні – завойовниці.

Однак наразі, в епоху динамічного розвитку світу, концепція прикриватися величною історією, героїчним минулим держави, претендуючи при цьому на унікальність не вийде, доки уряд не почне доводити це на реальних діях.

А якщо до цього додати нестабільну позицію Лондона після Брекзиту та негативний імідж з позиції ненадійного партнера, котрий відчувши найменші прояви неповаги та недооцінення одразу ж заходиться змінювати свій політичний курс, можна зробити висновок, що зловживання репутацією точно не йде на користь Британії.

Однак при цьому доцільним буде поставити питання, що має принципове зовнішньополітичне значення. То в якому ж в просторі позиціонувати країну і добиватися їй гідного місця в іміджевому, або ж світовому рейтингу репутації, де критерії оцінок геополітичного статусу і реального становища держави в світі формуються за іншими лекалами? [18]

Автор критикує "бренд-політику", позбавлену, на його думку, реальної заслуженої репутаційної якості і зміст якої легко вихолощується, поширюючись в найрізноманітніших імітаційних версіях.

"Брендований" підхід органічно пов'язаний з відомою маркетинговою тезою - важливо бути першим, ніж найкращим - входить в глибинне протиріччя з репутаційним принципом, який є основоположним. Він виходить з того, що репутаційна ресурсомісткість "бренд-політики" без реальних успіхів і перемог держави, помітних на тлі інших країн, мінімальна.

Саме тому, зацикленість на власній винятковості грає з Британією злий жарт, адже концепція: «на вершині самотньо» спрацьовує далеко не завжди.

ВИСНОВКИ

Категорія сили є однією з найдавніших у сфері політології. В літературі проводиться відмінність між «жорсткою силою» («hard power») і «м'якою силою» («soft power»). В цілому, під «м'якою силою» відомий гарвардський професор Дж. Най розуміє певну здатність держави (союзу, коаліції) досягти будь-яких бажаних результатів в сучасних міжнародних справах через переконання, а не придушення (нав'язування, насильство, примус), що є характерним для «жорсткої сили».

«М'яка сила» діє, активно, спонукаючи інших наслідувати (або домагаючись їхньої власної згоди слідувати) різним нормам поведінки і інститутам на сучасній міжнародній арені, що в підсумку приводить її до досягнення бажаного результату фактично без примусу.

Практику використання м'якої сили помилково приписують тільки до останніх двох століть. Насправді ж досвід реалізації культурного впливу, який так розмашисто пропагується сьогодні, вже було пережито до нас. Причому практично в усі історичні епохи.

В цілому, м'яка сила - це політика культурного спонукання добровільної дії і ретранслявання політичної культури на відповідне середовище, в результаті якої формується нова культура, що включає в себе елементи обох культур, але зберігає домінуючу роль суб'єкта впливу.

Провівши аналітичне дослідження з теми «Фактор м'якої сили в зовнішній політиці Великобританії», автор підводять підсумок того, що саме на «м'якій силі» будується істеблішмент впливу уряду країни, а також дає визначення поняттю «м'яка сила» в розумінні його урядом Сполученого Королівства: «нові методи, що включають в себе генерування міжнародної влади через вплив на інші країни, щоб вони бажали того, чого бажає Великобританія, а також через створення позитивних міждержавних відносин і коаліцій, що будуть захищати інтереси і безпеку, підтримувати національну репутацію і просувати торгівлю і процвітання країни». [33]

Сучасна політика Великобританії за ключовими напрямками міжнародного культурно-гуманітарного співробітництва має ряд важливих особливостей. Основним відомством, яке є відповідальним за реалізацію всієї зовнішньої політики Великобританії в сфері культури, а також просування мови, є Міністерство закордонних справ. Основним суб'єктом «м'якої сили» Великобританії за цим напрямком є Британська Рада. Всі проекти, які здійснюються Британською Радою, в цілому, діляться на три ключові групи, а саме:

- 1) підтримка співпраці в сфері культури;
- 2) активне поширення англійської мови;
- 3) розвиток освіти.

Основними факторами успіху сучасної політики «м'якої сили» Великобританії можна назвати визначення досить чітких цілей співпраці по кожному з основних напрямків, постійний облік національної специфіки, загального рівня економічного розвитку держав-партнерів, стійкість та затребуваність присутності в цих країнах, високоефективна координація діяльності різних відповідних відомств, активне залучення НУО в певні процеси співпраці, прозорість, високорозвинені інструменти оцінки ефективності політики «м'якої сили».

Наразі Великобританія потребує більш активного використання методів «м'якої сили» для підвищення своєї ваги на міжнародній арені. Завдання, при вирішенні яких можливо задіяти інструменти «м'якої сили», в цілому такі: сприяння виробленню у інших країн спільних з Великобританією інтересів, вибудовування позитивних стійких відносин і коаліцій з іншими країнами, які допомагали б захищати інтереси і безпеку Великобританії, підтримку національної репутації, сприяння торгівлі та процвітання країни.

Як зазначалось вище - інструменти реалізації політики «м'якої сили» є сильними та затребуваними з боку міжнародної спільноти, адже мова йде про єдину у світі монархію, яка є ядерною державою.

До речі, саме монархія є одним з найосновніших елементів формування «культурної політики» держави і є важливою частиною Brand UK, що приносить 767 мільйонів доларів доходу на рік від туризму і 160 мільярдів щорічно британському експорту, особливо товарів розкоші.

Британський королівський дім є одним з офіційних інститутів реалізації політики «м'якої сили».

Крім нього при опрацюванні автор виділяє та характеризує такі органи як:

- 1) Міністерство закордонних справ та у справах Співдружності;
- 2) Міністерство міжнародного розвитку;
- 3) Департамент торгівлі та інвестицій;
- 4) Міністерство культури, ЗМІ і спорту;
- 5) Британська рада;
- 6) Телерадіомовна корпорація BBC.

Недержавні інститути відіграють не меншу роль у реалізації політики «м'якої сили». Мова йде про поєднання музики з політикою. На приклад, відома британська група «Beatles», що яскраво використовувала інформаційно-пропагандистський вплив на населення як всередині своєї країни, так і закордоном.

Також автор акцентує увагу на феномені «он-лайн кінотеатрів», що яскраво розвиваються на просторах Інтернету та відносяться до технологій ОТТ – Інтернет стрімінг відео.

До групи інструментів «м'якої сили» можна віднести:

1) компромати, дипломатичний транспорт та пошту - як вид дипломатичних активів.

2) недержавні організації, як підпільні, так і комерційні установи;

3) інтелектуальна та контррозвідка;

4) музика та кінематограф, як спосіб завуальованого впливу на підсвідомість людей.

5) політична провокація або політичний перформанс. Прикладом цього може бути випадок у Москві 2014 року, коли зірку на хмарочосі пофарбували у жовто-блакитні кольори. Або ж багаторазові вторгнення до Букінгемського палацу у Великобританії. [3] [14]

Серед політологів існує думка про те, що Великобританія – списаний давній гравець, котрий все більше втрачає свою воєнну могутність, міжнародний авторитет (особливо після виходу з Європейського Союзу) і більше не є країною глобалістом.

Не зважаючи на свої висловлювання в бік Сполученого Королівства, міжнародні експерти та лідери дійсно побоюються даного геополітичного гравця, котрий по історії завжди мав стратегію, чіткий план та мету, якої успішно досягав.

Говорячи про внутрішньодержавну спільноту можна помітити, що останнім часом керівництво проводить політику, спрямовану на поліпшення координації між різними відомствами. Її завдання - знизити витрати, уникнути дублювання функцій, і створити єдиний, пізнаваний образ і «голос» Великобританії за кордоном.

Нарешті, варто особливо відзначити, що британські інститути апелюють, в першу чергу, до економічних вигод реалізованих програм. Це дозволяє обґрунтувати фінансування такої діяльності і залучити значний обсяг позабюджетних коштів.

Крім того, якщо вимір і оцінка наданого впливу в рамках політики «м'якої сили» - дуже складне завдання, то оцінити економічний ефект і тим самим підтвердити значимість реалізованої роботи значно простіше.

Питання, пов'язані з іміджем Великобританії в світі, «м'якою силою», роботою державних відомств і фінансуванням державою інститутів (таких, як Британська рада) за кордоном, незмінно ув'язуються в публічних виступах чиновників з темою підвищення добробуту країни і її громадян.

Показово, що на слуханнях в парламенті і в дискусіях в ЗМІ практично відсутня критика з приводу доцільності витрат на довгострокові програми в сфері просування англійської мови, освіти і культури.

До речі британські спеціалісти до сих пір є дуже затребуваними. Варто їм зосередити свої сили в певному регіоні світу, як до них неодмінно долучаються уряди інших країн. Адже британці знають свою справу, вміють знайти правильний підхід до гравців на міжнародній арені, запропонували їм вигідні умови для взаємодії.

На сьогоднішній день, у зв'язку з проблемною ситуацією Великобританії в пошуку «свого місця у світі» після виходу з Євросоюзу, автор вважає за необхідне виділити основні точки впливу політики «м'якої сили» та описати перспективи її подальшого використання в умовах нинішнього стану зовнішньої політики держави.

1) Активна підтримка існуючої системи британських посольств за кордоном та збільшення їх фінансування;

2) Врахувати уроки, винесені з досвіду Брекзиту, а саме - адекватна оцінка власних можливостей та місця у світі.

3) Більш чітко усвідомити ту роль, яку відіграють британські збройні сили в формуванні «розумної сили» країни (тобто в комбінації «жорсткої» і «м'якої сили»);

4) Провести ретельний аналіз того, як «м'яка сила» і «розумна сила» можуть бути застосовані для забезпечення безпеки країни;

5) Докласти всіх зусиль для забезпечення Великобританії статусу гравця, найбільш включеного в усі можливі структури впливу, в усі мережі глобальних політичних зв'язків («the best networked state in the world»), при цьому особливо наголошується на необхідності активно включатися в «мережеві структури

майбутнього» , про які зараз йде інтенсивна дискусія в експертному середовищі та політичних колах по всьому світу (структури, в яких беруть участь ключові висхідні економіки).

б) Приділяти більше уваги потенціалу Британської Співдружності; - вжити заходів, що дозволяють використовувати «м'яку силу» для підтримки британського експорту, підприємництва, інновацій; - робити вивірені кроки в області імміграційної політики: забезпечити швидкий, легкий і недорогий в'їзд до Великобританії всіх осіб, що мають законні на те підстави, особливо ж не перешкоджати в'їзду студентів; уряду - здійснювати свою візово-імміграційну політику таким чином, щоб не перешкоджати в'їзду осіб, які можуть внести вклад в британське процвітання.

Великобританія повинна прийняти правила гри ери інформаційних технологій та розвитку, бути готовою йти на поступки та вміти йти на компроміс, будучи країною, унікальним чином підготовленою до того, щоб розуміти, поважати і працювати з новим, що виникає зараз змішанням східних, західних і південних сил, культур і цінностей. Великобританії необхідно переглянути свої орієнтири, висхідні до ХХ в., і звернути свій погляд до Азії, Африки і інших регіонів, країн і співтовариств.

Тільки так Великобританія зможе повернути свою колишню велич і повернути власне лідерство в області культурної дипломатії і «м'якої сили», в якості «культурної наддержави».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. “Самый русский британский принц: 5 фактов о Майкле Кентском, кузене Елизаветы II”// MARIE CLAIRE EDITORIAL – 2018// [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.marieclaire.ru/psychology/samyiy-russkiy-britanskiy-prints-faktyi-o-maykle-kentskom-kuzene-elizavetyi-ii/>
2. “Школи-пансіони у Великій Британії”// British Council – Україна, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.britishcouncil.org.ua/study-uk/schools>
3. «На одному із символів Москви вивісили прапор України» // LB.ua, 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://lb.ua/news/2014/08/20/276686_simvolov_moskvi_vivesili.html
4. Клевакина Д. «Санкционная война» как инструмент международных отношений в XXI веке» // ФГБОУ ВО «Уральский государственный педагогический университет» Институт социального образования Кафедра рекламы и связей с общественностью, 2018, [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://elar.uspu.ru/bitstream/uspu/9289/2/Klevakina.pdf>
5. Харитонов Е. «Мягкая сила» великобритании: сравнительный анализ механизмов, инструментов и практик»// Институт мировой экономики и международных отношений имени Е.М. Примакова Российской академии наук (ИМЭМОРАН), г. Москва, Россия, 2016, [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.intelros.ru/pdf/Sravnitelnaya_politika/2017_01/572-1165-1-SM.pdf
6. Муно М. «Популісти»// Made for minds, 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.dw.com/uk/%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%80-%D1%86%D1%96-%D0%BA%D0%BB%D1%8F%D1%82%D1%96-%D0%BF%D0%BE%D0%BF%D1%83%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8/a-50584483>

7. Сута – Вітер І. «Виклик людству і перша поразка глобалістів»// Науково ідеологічний центр ім. Дмитра Донцова, 2016, [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dontsov-nic.com.ua/vyklyk-lyudstvu-i-persha-porazka-hlobalistiv/>
8. «Інкубатор еліти. Чому майже всі кандидати в прем'єри Британії - з одного університету»// BBC News Україна, 2019, [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bbc.com/ukrainian/features-48678402>
9. Олдрідж Дж. «Прощаючись із ілюзіями» // «Иностранная литература» 1966р.
10. «Европейцы увидели политическую подоплеку в итогах Евровидения» // РИА Новости, 2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ria.ru/20210523/podopleka-1733529782.html>
11. Соколова Е., Козлова З. «Глобальный феномен „ЕМІ“ – английский язык, как средство обучения // Вестник ВГУ, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vestnik.vsu.ru/pdf/educ/2017/04/2017-04-29.pdf>
12. Голубкова Е. «Особенности речи победившего на выборах кандидата в президенты США Дональда Трампа» //Московский государственный институт международных отношений (университет) МИД России, 119454, Россия [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mgimo.ru/upload/iblock/347/osobennosti-rechi-pobedivshego-na-vyborah-kandidata-v-prezidenty-ssha-donalda-trampa.pdf>
13. Айзенштат М.П., Гелла Т.Н. Английские партии и колониальная империя Великобритании в XIX веке (1815 – середина 1870-х гг.). РАН; Институт всеобщей истории. Москва : ИВИ РАН, 1999. 217 с.
14. Гелла Т.Н. Колониальная политика Англии и либерал-империалисты в конце XIX в. Европа, США и колониальный мир. Москва : Наука, 1988. С. 5–25.
15. Данилов В. «Особливості формування політичного іміджу держави» //Центр перспективних соціальних досліджень Міністерства праці та соціальної політики України Національної академії наук України, політичний

менеджмент №2, 2009р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/danylov_osoblyvosti.pdf

16. Бокарев В. « Феномен «Битлз» в інформаційно – пропагандистській політиці Советського Государства (1964 – 1970 рр.), 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <file:///C:/Users/1F43~1/AppData/Local/Temp/fenomen-bitlz-v-informatsionno-propagandistskoy-politike-sovetskogo-gosudarstva-1964-1970-gg.pdf>

17. Гонтаренко Л. «Інформаційне викривлення, як зброя у гібридній війні» // Науково-практична конференція ХНУ ПС ім. І.Кожедуба, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.hups.mil.gov.ua/assets/doc/science/stud-conf/suchasna-viyna-gumanitarniy-aspekt/20.pdf>

18. Неймарк М., “Мягкая сила в мировой политике”, 2019 р.

19. Остальський А. «Точность против правды» // Радио Свобода, 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.svoboda.org/a/30983502.html>

20. Полякова А.А. Роль монархи во внутренней и внешней политике Великобритании в конце XX – начале XXI века. Москва, 2015. 281 с.

21. Фахрудін Ш. «Найвідоміша спецслужба світу – МІ6: чим вражає британська розвідка» // 24 канал, 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://24tv.ua/nayvidomisha_spetssluzhba_svitu_mi6_chim_vrazhaye_britanska_rozvidka_n1279959

22. “A Floating Palace” // the royal yacht Britannia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.royalyachtbritannia.co.uk/about/>

23. “British Tourist Authority”// visit Britain [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.visitbritain.org/>

24. “Foreign, Commonwealth & Development Office”// Gov.UK [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gov.uk/government/organisations/foreign-commonwealth-development-office>

25. “Global Soft Power Index 2021: UK Ranked 3rd in World for Soft Power Prowess”// Brand Finance, 2021 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://brandfinance.com/press-releases/uk-ranked-3rd-in-world-for-soft-power-prowess>
26. “Who rules the world”// Daily Mail, 2012 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-2234726/Britain-tops-global-soft-power-list.html>
27. «Buckingham Palace thief jailed for stealing medals and photos” // BBC, 2021 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.bbc.com/news/uk-england-york-north-yorkshire-55543695>
28. «Eurovision: Italy wins while UK's James Newman gets nul points» // BBC News, 2021 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-57198762>
29. «Explore what the UK thinks» - ratings // YouGov, 2021[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://yougov.co.uk/topics/overview/ratings>
30. Alan Philips “Joseph Nye, the inventor of the term 'soft power”” // Chatham House, 2013 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.chathamhouse.org/publications/the-world-today/2013-06/joseph-nye-inventor-term-soft-power>
31. Dominic Sandbrook «Thatcher and Queen Elizabeth II: what was their relationship like?»// History Extra, 2020 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.historyextra.com/period/20th-century/queen-elizabeth-ii-margaret-thatcher-relationship-prime-minister-disagree-friends-crown-netflix/>
32. EU Referendum// BBC, 2014 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results
33. House of Lords “Persuasion and power in the modern world”, 2013;
34. Joseph S. Nye, JR “Bound to lead: the changing nature of American Power”, 1990.
35. Mark Nation “Soft skills are the Springboard to success in the public sector” // Careers in governmental [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

<https://www.careersingovernment.com/tools/gov-talk/career-advice/soft-skills-springboard-success-public-sector/>

36. Paul Valerie, Michael Aquino; “Psychotronic warfare spiritual access”, Defense intelligence agency, 1982;

37. Peter Kellner «George Soros»// Britannica, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.britannica.com/biography/George-Soros>

38. Rebecca Smurthwaite «Royal Yacht Britannia: A look back in history»// Superyacht Times, 2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.superyachtimes.com/yacht-news/history-of-royal-yacht-britannia>

39. Sonkova M. Public Image and Perception of Current British Royal Family. Masaryk University Faculty of Arts. Department of English and American Studies . London: 2014, 34 – 186.

40. Stephen Wood “What Is the Queen's Role in British Government?”// History stories, 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.history.com/news/what-is-the-queens-role-in-british-government>